

Софі Перино

ДОЧКА
Медічі

BESTSELLER

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

БЕСТСЕЛЕР

ГЛАВА 1

Зима 1564 — Фонтенбло, Франція

— **Б**оже мій, який холод!
За останні три дні моя *гувернантка*, мабуть, промовляє ці слова всоте, якщо не більше.

— В Амбуазі теж холодно,— відповідаю я, удаючи веселу інтонацію, хоча насправді ледве стримую бажання вдарити мадам по гомілках, тим паче що вона сидить навпроти мене в кареті. Як вона може думати про холод у таку мить?

— В Амбуазі нас зігрівав вогонь, ваша високосте, й коминки горіли як слід.

Коли минулого вечора ми робили зупинку в Немурі, вона, змучена хронічним нежитем, мало не задихнулася. Але ж моєї провини у цьому немає: я пропонувала прямувати до Фонтенбло, адже залишалося не більше двох годин їзди. Проте мадам наполягла на зупинці. Вона хотіла, аби я перевдягнулася у свіже вбрання й мала якнайкращий вигляд перед нашим прибуттям до палацу, перед моїм прибуттям до двору.

Двір! Відтоді, як два тижні тому це слово пролунало, і мені звеліли їхати, я не можу думати ні про що інше. Я приєднаюсь до двору, а двір вирушить у найдовшу за всю історію королівську ходу містами Франції.

Піднявши край важкої завіси на вікні, обережно, аби не потурбувати мадам, я жадібно вбираю очима краєвид. Під час нашої поїздки довкола переважали річки — спершу Луара, а згодом Луан,— але зараз нас оточують ліси, королівські ліси Фонтенбло. З більшості дерев облетіло листя, і вони стоять голі в сірому зимовому світлі, але я так само легко уявляю їх вбраними в зелень, як уявляю королівське полювання на кшталт тих, свідками яких ми з Генріхом часто були у Вінсені. Я немовби бачу, як вершники у дивовижних костюмах мчать серед дерев, чую, як фиркають і б'ють копитом коні, як гавкають собаки. Мені не потрібно уявляти оленя: велична тварина раптом з'являється біля самісінької дороги.

— Дивіться! — кричу я. Але мадам та інші пані надто повільні. Поки вони встигають повернути голову, олень уже зник. Не зважайте, попереду ще багато цікавого, значно цікавішого. Я відвертаюсь до вікна і замовкаю, поки розмови моїх супутниць струменять навколо мене, немов вода навколо каменя. На якийсь час я забуваю про краєвид і думаю про мого молодшого брата. Як плакав Франциск, дізнавшись, що його не беруть у подорож разом з усіма! Йому сказали, що він надто молодий для такої виснажливої мандрівки й не повністю одужав після нападу віспи, що ледь не вбив його торік. Він наполягав, що з ним усе гаразд. Пізніше, вночі, перш ніж він вирушив до Вінсена, де йому доведеться жити, Франциск розбудив мене і поскаржився, що вважає віспу причиною його вигнання.

— Це все тому, що я маю поганий вигляд,— сказав він, і сльози котилися його спотвореним обличчям.— Вони бояться, що я налякаю коней і зіпсую ходу.

Я просила його не плакати, запевняла, що ніхто його не злякається. У таких випадках брехня не може

бути гріхом. Насправді хвороба завдала моєму ще донедавна гарненькому брату вражаючої шкоди: обличчя поцятковане глибокими шрамами, неправильна форма носа залишається незмінною. Якась частина мене припускає і почувається за це винною: невже він має рацію? Невже мати не дозволяє йому їхати через те, що він зіпсує картину? Ходять чутки, що вона хоче намалювати цю процесію, зобразити перемогу королівського дому Валуа, який нарешті панує над мирною Францією. Ні, маленький хлопчик зі шрамами не може завадити її планам. Я мушу вірити, що його не пустили заради його ж блага.

Моя печаль через розлуку з Франциском не може надовго затьмарити радісне хвилювання. Деревя змінюються більш цивілізованим краєвидом. Я помічаю чудову лагуну з острівцем посередині, а потім — фрагмент білокамінного палацу, облицьованого ніжно-рожевою цеглою. На відміну від Амбуаза, який вирізняється висотою, цей палац вирізняється довжиною. Я відчуваю, як колеса торкаються каміння, і моє хвилювання зростає. У цьому я не самотня: попри потік холодного повітря, фіранки на віконцях різко здіймаються з обох боків. Баронеса поправляє сукню і, нахилившись, щипає мене за щоки.

Проїхавши величні ворота, ми зупиняємось в овальному дворі, оточеному елегантними колонами. Скрізь нас вітає емблема мого діда — саламандра, вирізьблена на камені або кована золотом. Постаті в ліврях і всілякі лакеї мчать до наших карет. У сум'ятті різних тіл і облич мені вдається розгледіти один силуєт, який я жадала побачити.

Не чекаючи на допомогу, я висуваюсь і навстіж відчиняю дверцята карети.

— Генріх! — я чую, як мадам, перелякана й незадоволена, задихається в обуренні, коли я стрибаю

вниз, але мені байдуже. Я не бачила мого тринадцятирічного брата майже два роки.— Ви так вирости!

— Ви забули сказати, який поважний вигляд я маю,— він бере мою руку і демонстративно укланяється. Потім, ущипнувши мене, розвертається і біжить. Я біжу за ним, поки він протискається крізь юрбу у дворі та мчить до палацу.

Генріх має перевагу. Не лише тому, що він старший і вищий за мене, а й тому, що добре знає Фонтенбло. Забувши про моїх супутниць, я проходжу кілька кімнат у намаганні скоротити відстань між мною та братом. Аж раптом опиняюсь на відкритому просторі. Зимове світло проникає крізь величезні вікна, надаючи підлозі крижаного блиску. Ковзаючи гладкою поверхнею, я бачу емблему мого батька. Я зупиняюсь і дивлюсь угору, аби з'ясувати, що створює такий дивний ефект. Там, серед ретельно вирізьблених дерев'яних панелей, розфарбованих у блакить і золото, я розрізняю батьків герб. Слідом за мною зупиняється і Генріх.

— Що це за місце? — запитую я.

— *Зала урочистостей*, дурепо.

Ігноруючи насмішку, я повільно повертаюсь і з захопленням розглядаю приміщення. За спиною мого брата височіють фрески, на яких зображено сцени полювання, подібні до тих, що я уявляла цього ранку. От тільки, на відміну від помпезної моди нинішнього двору, люди вбрані в костюми минулих століть. Я хочу танцювати. Зрештою, у цій залі відбуваються бали. Без вагань я розпочинаю алеманду. Коли я вчетверте балансую на одній нозі, Генріх приєднується до мене. Наспівуючи якусь мелодію, він бере мене за руки й відводить до центру кола. Я усвідомлюю, що ми вже не самі. Маленький темний силует стоїть в отворі дверей, які ми щойно минули. Мати!

Я завмираю, не дозволяючи Генріху рухатися, але не раніше, ніж він наступає мені на ногу.

— Чому ви зупинилися? — попри значну відстань, голос матері лунає чітко.— Нужбо, покажіть мені, як ви танцюєте гальяруду.

Мій брат не коливається.

— Варіація на одинадцять кроків,— шепоче він і починає муркотіти швидшу мелодію, ніж того вимагає ритм танцю. Мій брат у чудовій фізичній формі. Що ж до мене, я схожа на молодого веселого оленя. Виконавши фігуру, ми перепочиваємо. Мати аплодує.

— Генріху, серденько, ви перевершили вдвічі старших за вас чоловіків! Взірець елегантності! Приємно бачити вас із партнеркою, чия краса та граційність не поступаються вашим. Тепер, коли Марго з нами, треба підготувати балетну виставу з вами обома в головних ролях,— промовляючи ці слова, мати прямує нам назустріч і зупиняється зовсім поряд.

— Для розважальної програми у масничний вівторок? — жваво запитує Генріх.

Мати поблажливо усміхається, простягнувши йому руку.

— І на додачу амбітний,— каже вона, куйовдячи волосся Генріха вільною рукою, поки він нахилиється і цілує іншу.— Ви найкращий подарунок від Бога.— Потім, повернувшись до мене, вона дивиться суворіше, губи стискаються у тверду лінію.— Ваша гувернантка геть розгубилася, пояснюючи, куди ви зникли, коли я прибула до Овального двору.

Я шаріюсь.

— Це моя провина,— зненацька дивує мене Генріх.— Я чекав на Марго й повів її сюди.

Обличчя матері стає ніжнішим. Обійнявши мене за плечі, вона каже:

— Король бажає вас прийняти.

Я гадала, що зустрінуся з Карлом у його апарта-
ментах у родинному колі. Тож я налякана, коли дзе-
рі відчиняються і я бачу його величність на помості,
в оточенні десятків дворян, які чекають аудієнції.

Перед ним стоять жінка і юнак. Облич не видно.
Почувши, як ми зайшли, Карл відвертається від них.
Він справжній чоловік! Над верхньою губою з'явили-
ся тоненькі вуса. Зовні не такий гарний, як Генріх,
але здається доброю людиною. Чи усміхається ко-
роль, побачивши мене? Якщо так, його усмішка ледь
помітна. За мою спиною мати рішуче киває головою,
і Карл знову звертає погляд на відвідувачів.

Перехопивши його увагу, вишукано вбрана пані
мовить:

— Ваша величносте, закликаю до вашого почуття
справедливості. Поза сумнівом, жінка, яка втратила
чоловіка від руки вбивці, має право переслідувати
злочинця.

— Герцогине де Гіз, Жана де Польшро страчено рік
тому. Хіба це не справедливо?

Голос Карла теж змінився — лунає грубіше. Якщо
прохачка — Анна д'Есте, тоді рудоволосий юнак біля
неї, певно, її син Генріх, герцог де Гіз.

— Ваша величносте, Польшро міг завдати удару,
але він був лише маріонеткою в чужих руках.

Мати виступає вперед.

— Ваша милість знає,— каже вона, оминаючи
вдовуючу герцогиню й піднімаючись на поміст до
Карла,— наскільки важливими для його величності
є ваша родина і справедливість. Але ви також маєте
знати, герцогине, наскільки важливим для його велич-
ності, так само, як і для всіх, кого турбує доля Франції,
є нинішній хиткий мир. Ще й року не минуло, як ми
досягли цього миру. Невже ви зі своїм позовом проти
Гаспара де Коліньї ладні знищити його в зародку?

Пронизливий погляд матері вимагає відповіді й водночас відверто говорить, що її влаштує одна-єдина відповідь.

— Його величність не відхиляє ваш позов, а лише відкладає його виконання,— підкреслює вона.

— Три роки — надто довгий термін для очікування справедливості,— випроставшись, мовить герцог. Як для ровесника Карла він дуже високий на зріст.

Мати дарує йому усмішку — зверхню усмішку, якою дорослі реагують на слова дітей. Але не відповідає. Натомість звертається до вдовуючої герцогині:

— Почуття вашого сина вшановують пам'ять його покійного батька, але й свідчать про його юний вік. Ми з вами, герцогине, прожили достатньо, аби розуміти, що три роки, за розумним розрахунком, проминуть дуже швидко.

Герцогиня схиляється в реверансі.

— Ваша величносте, ми матимемо терпіння, якщо на те воля короля.

Вона торкається плеча свого сина, і він уклоняється, після чого вони сходять із помосту. Я завважую, що погляд герцога, коли він скоса позирає на матір, відбиває змішані почуття — збентеження й нетерпіння. Він так само гарний, як і високий.

Мої спостереження уриває голос церемоніймейстера.

— Її високість, герцогиня де Валуа,— оголошує він.

Я дивлюсь на мадам, і вона киває у відповідь. Під шепіт дворян я йду проходом в оточенні людей з моєї свити, титули яких оголошують у такій самій офіційній манері. Зупинившись біля підніжжя помосту, я усвідомлюю, що погляди всіх присутніх прикуті до мене. Я намагаюсь триматися якнайрівніше, присідаючи в реверансі.

— Сестро,— мовить Карл,— ми раді вітати вас при дворі, прикрасою якого ви неодмінно станете. Нам відомо про ваші успіхи в навчанні та мистецтві танцю.

Я здивована. Гадала, моє виховання не надто цікавить Карла. Якщо джерелом інформації була мати, я просто приголомшена схвальними відгуками від нього. У листах, що їх вона надсилала мадам, надзвичайно мало приємних слів на мою адресу — принаймні в тих уривках, які мені зачитували. Якщо вона повідомляє братові, що задоволена мною, чому ж тоді, дивуюсь я, їй шкода бодай якогось заохочення для мене? Упродовж останнього року я старанно працювала на кожному занятті як із наставником, якого вона мені обрала, так і з учителем танців.

Розвернувшись до її величності, Карл каже:

— Пані, колекція красунь у вашій свиті викликає заздрість усіх європейських дворів. А зараз до них приєднається ще один чарівний екземпляр.

Я приєднуюсь до свити королівських фрейлін!

— Як полюбляв казати дід вашої величності, король Франциск: «Двір без красунь немов весна без троянд», — усміхаючись, відповідає мати.

Надвечір я маю нагоду вперше подивитися на ці троянди. Вбрана у вишукану, незвичну для Амбуаза сукню, я заходжу до апартаментів матері в супроводі баронеси де Рец, яка прибула до Фонтенбло разом зі мною та моєю амбуазькою свитою. За дверима передпокою її величності я бачу щонайменше дві дюжини молодих жінок. Кольори їхніх розкішних шовкових, оксамитових і парчевих суконь на тлі яскраво

розписаних стін засліплюють мене, аромат парфумів, водночас солодкий і пряний, огортає звідує. Уся сцена виглядає дивовижно і вражає ще сильніше завдяки яскраво-зеленій пташці, яка літає над жіночим товариством.

— А ось і маленька принцеса! — жінка, яка вигукує ці слова, квапливо присідає в реверансі. Усміхаючись, вона простягає руку. Я її потискаю.— Схожа на ляльку,— каже вона, повертаючи мене в різні боки. Інші фрейліни сміються і захоплено плескають у долоні.

— Чогось бракує,— нова співрозмовниця має дуже світле волосся, що сяє, немов золоті нитки. А ще вона має найстрункіший стан з усіх, що я бачила. Я не можу відвести від неї очей. Зробивши крок уперед, вона бере мене за підборіддя, торкаючись мого обличчя тут і там.— Трохи помади, гадаю.

Фрейліни хихотять, і хтось дає жінці маленький флакон. Відкривши його, вона вмочує палець у червону речовину й наносить її на мої губи.

— Бездоганно! — оголошує вона.— Дівчинка розіб'є багато сердець.

Баронеса де Рец виразно кашляє.

— Мадемуазель де Суссі, принцеса Маргарита надто молода, аби думати про таке.

Гарненька білявка сміється.

— Думати про таке ніколи не рано.

Мадемуазель де Суссі мені подобається!

— Де Шарлотта? — запитує баронеса.

Дівчина з каштановим волоссям і ретельно підведеними бровами виходить наперед.

— Ваша високосте, дозвольте представити вам мадемуазель де Бон-Самблансе. Вона наймолодша панька з усіх присутніх фрейлін, майже вашого віку. Може, бажаєте познайомитися ближче?

Мадемуазель простягає мені руку.

— Ходімо,— каже вона,— треба обрати місце, звідки краще видно сукні всіх, хто заходить сюди.

— Хіба ж це не всі? — здивовано запитую я.

— Звісно ні, тут навіть і половини немає,— відповідає моя супутниця.— Свита її величності налічує вісімдесят фрейлін — представниць найбільш шляхетних та старовинних родів.

Дівчина спритно протискується крізь натовп, доки не знаходить місце, що її влаштовує. Коли двері відчиняються й дві панянки заходять пліч-о-пліч, Шарлотта затуляє рота рукою і шепоче:

— Та, що нижча зростом,— принцеса де Порсіан, а та, що вища,— її сестра, герцогиня де Невер.

Я відзначаю схожість. Обидві мають розкішне волосся з рудуватим відтінком. Обидві мають молочно-білу шкіру. Проте риси герцогині приємніші, оскільки принцеса ще не втратила по-дитячому круглу форму обличчя.

— Скільки років принцесі?

— П'ятнадцять,— у голосі моєї супутниці бринить задріість.

Бажаючи зробити комплімент новій подрузі, я шепочу:

— Ви значно гарніша за неї.

Шарлотта цілує мене в щоку. Але її задоволення швидкоплинне — темні очі знову сповнені ревностів.

— Принцеса вже три роки заміжня. А от мені цього року виповниться чотирнадцять, а чоловіка все ще немає.

Якусь мить я не дивлюсь ані на двері, ані на фрейлін, які заходять. Я поринаю в роздуми. В Амбуазі ніхто з мого оточення не розмовляв про чоловіків. Але, здається, що тут ця тема в усіх на вустах, починаючи

з мадемуазель де Суссі, яка запевняє, що чарувати чоловіків ніколи не рано, і закінчуючи дівчиною біля мене, занепокоєною відсутністю чоловіка.

— Її величність королева.

Ці слова повертають мене на землю.

Я не одразу бачу матір, але бачу якісь темні плями, що контрастують з різнобарвними сукнями фрейлін. Протискаючись у напрямку до цих похмурих, убраних у темне постатей, я таки стикаюся із матір'ю, на плечі якої вмонтилася зелена пташка.

Я сподіваюся, що вона мене впізнає, але її погляд ковзає повз мене.

— Не треба змушувати його величність чекати,— каже вона, плескаючи в долоні й відпускаючи пернатку подругу в політ.

В апартаментах стоїть неабиякий гамір: усі метушаться, розмовляють, сміються. Здається неможливим, що хтось, окрім нас, почує її. Але слова матері справляють негайний ефект. Фрейліни підводяться й, пропустивши її величність уперед, сліднують за нею.

Шарлотта бере мене під руку.

— Мерщій — інакше займуть найкращі місця.

Під найкращими місцями маються на увазі ті, звідки краще видно короля та іменитих осіб. Мій брат Генріх сидить *дуже близько* від Карла. Він жестами підкликає мене й Шарлотту, й ми прямуємо до нього. При нашому наближенні юнак, який сидить біля брата, підводиться.

— Франсуа д'Еспіне де Сен-Люк,— мовить Генріх, киваючи головою в його бік. Після чого, змінивши напрямок, вказує на мене.— Моя сестра.

Сен-Люк уклоняється.

— Навіть і не думайте запрошувати її на танець,— веде далі Генріх, плескаючи по сусідньому сидінню й одним ривком змушуючи Сен-Люка сісти.— Тепер,

коли вона повернулася, я нарешті маю гідну партнерку, яку нікому не віддам.

Я червонію.

За вечерею я сиджу поряд із ним, але з часом завважую, що якась жінка не відводить від нього погляду. Вона має темні кучері, а її сукня вирізняється надто глибоким декольте.

— Хто вона? — запитую я Шарлотту.

— Рене де Р'є.

— Вона одна з нас?

— Одна з перших фрейлін її величності,— Шарлотта якось нерішуче втягує повітря.— Але вона дуже дика й амбітна. Стережіться: все, що ви їй розповідатимете, вона використає у власних інтересах.

Я знову звертаю погляд до дівчини. Неподалік від неї висока жінка, яка повертала мене в різні боки, по-власницьки вчепилася в рукав чоловіка, повністю вбраного в чорне. І знову я запитую у моєї обізнаної подруги:

— Хто цей пан і по кому він носить жалобу?

Шарлотта сміється.

— Він не носить жалобу. Навіщо йому це робити, якщо протестанти уклали мир із королем? Це принц де Конде. Він і більшість людей з його секти полюбляють темні вбрання, хоча важко сказати, чому вони вірять, що ці похмурі кольори подобаються Господу всемогутньому.

Я приголомшена. Невже цей чоловік з яскраво-блакитними очима й охайно підстриженою рудою бородою, який випромінює впевненість у власних силах, є тим самим чудовиськом із мого дитинства? Великий Боже! Змалку я звикла вважати його ворогом корони, але ось він тут, при дворі, спокійно обідає і сміється так, наче в цьому немає нічого надзвичайного. Мабуть, так і є. Мабуть, саме так виглядає

мир. Здається, я маю змінити ставлення до подібних ситуацій.

Принц нахилиється й шепоче високій жінці якісь слова, що змушують її зашарітися.

— Попри суворе вбрання, очевидно, що товариство принца тішить цю пані,— кажу я.

— Баронесу де Лімей? Ще б пак! — сміється моя подруга.

Принц простягає палець і проводить ним по щоці баронеси. Якийсь чоловік біля мене відверто гнівається, побачивши цю сцену.

— Бідолашний Флоримон,— Шарлотта пускає очі під лоба й указує головою на розгніваного пана.— Він робить із себе посміховисько. Не може змиритися, що Конде його замінив. Поза сумнівом, він гадає, що гарніший за принца. І це правда. Але, позаяк його покровитель, старий герцог де Гіз, помер, королеву значно менше цікавить, про що він думає,— їй важливіше знати, що на думці у принца. Отже, наразі баронеса стрибнула в потрібне ліжко.

Я чогось не розумію. Здається, Шарлотта натякає, що баронеса була коханкою обох чоловіків. Моє обличчя, либонь, видає розгубленість, тож Шарлотта нахилиється до мого вуха й тихо шепоче:

— Невже ви думаєте, що її величність зібрала найвродливіших жінок Франції лише для власної розваги? Деякі фрейліни роблять їй оригінальніші послуги замість просто допомогти вдягнутися або розвіяти нудьгу.

Промовивши ці слова так, наче в них немає нічого особливого, Шарлотта бере келих вина і звертається до іншої фрейліни.

Вечір минає немов у тумані. Коли я повертаюсь до своїх апартаментів, я геть виснажена, вражена до глибини душі й надзвичайно схвильована. При

дворі надто багато всього: їжі, вина, танців, музики, інтриг.

Сидячи на краєчку ліжка, я не можу визначити, що мені сильніше болить — ноги, шлунок чи голова. Проте розтираючи втомлені пальці, я з нетерпінням чекаю світанку, який сповіщатиме про початок нового дня, сповненого відкриттів і пригод.

— Завтра,— промовляю я до подушки, загасивши свічки й спустивши балдахін,— коли я виконаю свої обов'язки перед матір'ю та двором, я збираюсь як слід оглянути цей величезний палац.

Я знала, що велика галерея мого діда вражає красою. Але я не очікувала, що від такої величі мені перехопить подих. Вона затьмарює все, що я бачила за своє життя, усе, що я уявляла,— монументальне, дивовижне видовище, особливо зараз, коли вранішні промені сонця проникають крізь елегантні вікна. Дерево на панелях та стелі вирізьблене з такою майстерністю, що в порівнянні з цим *зала урочистостей*, якою я так захоплювалася вчора, не вражає взагалі. Верхня частина стін укрита обрамованими ліпниною фресками з класичними сюжетами. Величний слон тримає герб мого діда — ініціали «F» в оточенні саламандр. Невже мій дід мав саламандр при дворі? Якби ж я могла побачити це на власні очі!

Поки я роззявивши рота просуваюсь уперед, я усвідомлюю, що більшість людей і навіть тварин на цих полотнах зображені якимось незвично. Жінка на білому коні, низько схилившись, пестить лебедя. Щось у виразі її обличчя мене бентежить, нагадуючи, як

учора ввечері мадемуазель де Р'є взяла руку якогось дворянина й поклала собі на коліна.

Відвернувшись від хвилюючих картин, я перетинаю галерею, але протилежна стіна навряд чи заспокоїть мої розтривожені почуття. Пара херувимів торкається пікантних частин тіла одне одного. Трохи далі я натикаюсь на групу людей і тварин у чудернацьких неприродних позах. Херувими раптом здаються невинними. Я відчуваю, що не варто дивитися на такі сюжети, не відаючи напевно, що саме я бачу. Утім, я зачарована. Озираючись навкруги, аби переконалися, що нікого немає, я лізу на лавку під фрескою, прагнучи розглянути краще. Аж тут двері в західному крилі галереї відчиняються, і я ціпенію, сподіваючись лишитися непомітною.

Хлопець, який заходить до галереї, не вписується у ці блискучі та вишукані декорації. Комір зім'ятий, одна штанина бриджів коротша за іншу. Хоча його вбрання безумовно свідчить, що він дворянин, тканина дуже проста. Він не помічає мене — принаймні мені так здається,— тому що зненацька починає щодуху бігти вниз. Його руки зі свистом прорізають повітря. Його кроки відбиваються луною на дерев'яній підлозі. Посмішка осяює нічим не примітне обличчя, надаючи йому більшої привабливості. Потім він бачить мене. Зупинившись неподалік, хлопець нахилиється, впирається руками в коліна і якусь мить важко дихає. Дивлячись угору, він запитує:

— Навіщо ви залізли на лавку?

Я не вважаю, що маю щось пояснювати. Тож обмежуюсь намаганням відтворити один із суворих поглядів матері.

— Вам не слід тут бігати,— зауважую я.

— Я знаю,— хлопець повністю випростовується. Він не дуже високого зросту. Світло-каштанове во-

лосья виглядає так само неохайно, як і його вбрання.— Але мій наставник сказав, що надворі надто холодно, а втекти звідси не так легко, як вам здається.

Утекти? Мені важко уявити, що хтось бажає втекти з палацу, враховуючи, що я стільки тижнів чекала і мріяла потрапити сюди.

— Хіба ви не можете знайти собі заняття тут, адже при дворі більш ніж достатньо всіляких розваг, які ніхто й не думає пропускати?

— Я краще пошукав би жаб у лагуні,— він переминається з ноги на ногу. Запустивши руку під сорочку, чеше шию.

— Ви забруднитесь,— кажу я.

Він знову знижує плечима.

— Мені подобається бруд.

— А мені не подобається! — я поправляю верхню спідницю тим самим жестом, який тисячі разів спостерігала в мадам.

— Тоді спробуйте, аби ваша мати не впіймала вас за спогляданням цієї картини,— він вказує на фреску за моєю спиною.

Мій погляд мимоволі спрямовується на найближчих до мене оголених чоловіків, які цілуються. Мої щоки палають. Слова хлопця дивним чином співпадають з моїми думками за мить до того, як він з'явився в галереї. Як він сміє навіювати мені почуття провини! Зіщуливши очі, я відрізаю:

— Що вам відомо про мою матір?

— Вона — королева,— без вагань відповідає він.— А ви — принцеса Маргарита. Ви щойно приїхали. Я бачив вас учора за вечерею,— потім додає, наче вгадавши моє наступне запитання: — Я — ваш кузен Генріх де Бурбон, принц Наваррський.

— Чого ж ви одразу не сказали? Ви не надто ввічливі.

— Справді, не надто. Принаймні так мені кажуть тут вельми часто. Я хочу повернутися до Беарна.— Він знову переступає з ноги на ногу.— Там у мене були гарні манери. І я постійно був надворі — лазив по горах, плавав, ходив на полювання.

Я пригадую, що його мати, Жанна Д'Альбре, королева Наваррська, повернулася до Беарна після того, як його батько помер від поранень, отриманих під час облоги Руану. Мене ніколи не цікавило, де живе мій кузен. Правду кажучи, відтоді, як ми востаннє зустрічалися в дитинстві, мені було байдуже, чи існує він узагалі. Я дивуюсь, що він тут робить і чому покинув двір своєї матері. Але я всім серцем бажаю, аби він поїхав. Він страшенно мене дратує.

— Чому ж ви не вирушаєте до Беарна?

— Я залюбки поїхав би, якби міг відмовитися від участі в королівській ході. Але не думаю, що мене відпустять,— він здійсмає підборіддя і дивиться прямо мені у вічі.— Моя мати зустріне його величність дорогою, й тоді ми з нею повернемося додому разом.

Він простягає мені руку.

— Бажаєте спуститися?

Я не схильна приймати його допомогу, але стрибати негідно принцеси, тож я беру запропоновану мені руку й обережно ставлю одну ногу на підлогу.

— Ви дуже гарна,— це лунає скоріше як твердження, ніж комплімент.

— Дякую,— напружено відповідаю я.

— Гадаю, я вас поцілую.

— Ні за що! — я відпускаю його руку й відступаю назад.

Він знижує плечима. Присягаюсь, якщо я більше не побачу, як його плечі рухаються вгору-вниз, це мене цілком влаштує.

— Тоді я зроблю це згодом.

— Що? — фиркаю я.— Я ніколи не дозволю вам цілувати мене!

— Навіть якщо вийдете за мене заміж? — він схиляє голову до одного плеча і, націливши в мій бік свій довгий тонкий ніс, дивиться на мене.

— Навіщо мені виходити за вас? Ви навіть бриджі не вмієте вдягнути як належить.

Звинувачувальним жестом я вказую на його щиколотку, де перекрутилася штанина. Він анітрохи не збентежений.

— Коли я був маленьким, його величність король Генріх сказав мені, що я буду вашим чоловіком.

Не маю жодного уявлення, чи каже він правду, і мене це не обходить.

— Мій батько помер,— безапеляційно кажу я.— А мій брат Карл ніколи не дозволить мені стати дружиною хлопця, який бігає по великій галереї й замість танцювати хоче гратися з жабами.

Повернувшись на підборах, я йду геть. Я сподіваюсь, що мій кузен розчавлений моїми словами й сумно дивиться мені вслід. Проте, коли в кінці галереї я озираюсь, аби побачити, яке враження справила моя промова, принц Наваррський уже зник.

Сьогодні масничний вівторок. Залишається останнє пишне свято, перш ніж ми перейдемо до урочистостей Великого посту. Верба біля лагуни наче зійшла з картини, на якій зображено стародавній світ. Елегантні білі колони — деякі стоять рівно, а деякі навмисно розбиті на уламки — розкидані серед столів. Складається враження, що ми вечеряємо на руїнах Античної Греції.

Мати перевершила себе, і, судячи з рум'янцю на її щоках та блиску очей, вона це знає.

— Дім Валуа,— оголошує вона, спираючись однією рукою на плече Генріха, а іншою — на моє, поки ми піднімаємося до столу короля.— Вкриті славою, маємо честь нагадати всім, що ми єдині представники влади у Франції, і його величність не стерпить, аби хтось підривав його авторитет і порушував мир, який він приніс королівству.

Усівшись, я пильно роздивляюся острівець посередині лагуни, де сотні смолоскипів осяюють граційну вежу та інші будівлі.

— Дивіться! — звертаюся я до Генріха, плескаючи у долоні.— Дивіться, хто охороняє вежу!

Генріх сміється, адже пара охоронців мають досить дивний вигляд. Обоє — чоловіки, обоє вбрані у просторі білі туніки та блискучі золоті лати, але один із них — величезний, справжній гігант, тоді як інший — улюблений карлик матері. Я згораю від нетерпіння дізнатися, яку ж виставу нам покажуть на яскраво освітленій сцені.

Заходять представники дому Гізів із герцогом на чолі. Його дядько, кардинал Лотаринзький, крокує, однією рукою власницьки обійнявши юнака за плечі. За Гізами заходять представники дому Монморансі, які, поза сумнівом, заслуговують на цей привілей, адже констебль відповідальний за організацію королівської ходи. Нарешті настає черга принців крові — Бурбонів. Людовик, принц де Конде, з елегантністю уклонившись Карлу, прямує до столу праворуч від мене, що фактично межує з нашим, і займає своє місце у центрі. За ним ідуть інші представники Бурбонів, серед яких присутній і мій кузен, принц Наваррський. Я не розмовляла з ним відтоді, як ми зустрілися в галереї, і це мене влаштовує. Щоразу, як я дивлюсь на

нього, згадую мить, коли він зухвало погрожував поцілувати мене. Я молюсь, аби він не всівся поряд, але він посунув стіл ближче до мене.

Я намагаюсь ігнорувати його, і зусилля мають бути успішними, враховуючи, що королівський поміст розташований вище за стіл Бурбонів.

— Привіт,— каже він, дивлячись угору.

Я притуляюсь до брата і роблю вигляд, ніби нічого не чую.

Попри відстань між нами, відчуваю, як мене смикають за рукав. Я не можу дозволити собі бути настільки неввічливою, тож змушена повернутися до нього і промовити з крижаною усмішкою:

— Добрий вечір.

Анітрохи не знітившись, він веде далі:

— Ви граєте у виставах?

— Після десерту ми з братами представимо пастораль.

— Поезія...— мій кузен вимовляє це слово так, ніби його очікують тортури.

— Вірші пана Ронсара,— дещо уїдливо відповідаю я.— І дуже гарні.

— Закладаюсь, не такі гарні, як учорашній потішний бій.

— Тоді вам краще втекти і сховатися, коли принесуть десерт.

— Це чудова ідея,— каже він без іронії.— Бояюсь, я не зможу набити печивом кишені, а торбинки у мене немає. Доведеться обмежитися марципанами та зацукрованими горіхами,— він зітхає, наче це неабияка жертва з його боку.

Уявивши, як мій кузен ховає солодощі й біжить геть, аби лише не бачити наш виступ, я відчуваю лють.

— Кузене, робіть як знаєте, але зараз прошу мене не турбувати.

— Як бажаєте,— знизуювання плечима знову нагадує мені нашу зустріч.— Тільки потім не звинувачуйте мене в неввічливості.

Він відвертається. Судячи з того, як мені судомить живіт, саме я поводитися неввічливо. Ненавиджу мого кузена. Він пробуджує мої найгірші якості.

Поки триває вечеря, задіяні у виставах люди по троху зникають. На острівці музики займають свої місця. Я спостерігаю за ними, спантеличена, що всі навколо мене можуть спокійно їсти та розмовляти. Тим часом у вежі запалюють вогні. В одному з вікон мені вдається розгледіти спину чоловіка в червоному капелюсі з рогами чорта. Я настільки захоплена, дивлячись, як актори готуються до виходу на сцену, що навіть не торкаюся останньої страви.

Поруч зі мною Генріх промовляє:

— Ходімо! Інакше розберуть найкращі місця.

Озирнувшись, я з подивом помічаю, що всі швидко прямують до краю лагуни. Ми приєднуємося до них. Діставшись берега, стикаємося з Шарлоттою, яка біжить нам назустріч. Схопивши мене за руку, вона каже:

— Під тими деревами є невеличкий пагорб. Звідти ми все побачимо!

Ми щодуху мчимо туди, а слідом за нами — Генріх і Сен-Люк.

Шарлотта має рацію. З маленького гаю відкривається чудова панорама. Але ми не першими це виявили. Едуард де Карандас, привабливий молодий пікардієць, сидить на вкритій мохом землі. Поки всі ми намагаємось якнайзручніше вмотитися на березі, з'являється мадемуазель де Суссі. Без вагань вона сідає поряд із паном де Карандасом, указує на його коліна й запитує:

— Чи вільне це місце?

Чоловік сміється.

— Я зберіг його для вас, мадемуазель. Бажаєте присісти?

— Може, згодом. Поки що просто покладу голову.

Вона лягає на землю, спираючись головою на його коліна. Інші жінки прибувають маленькими групами, тримаючи одна одну під руку. Як завжди, я особливо відзначаю герцогиню де Невер. Упродовж останніх тижнів вона стала об'єктом мого захоплення: завжди вбрана у найгарніші сукні, завжди висловлюється найдотепніше. Я вважаю її чарівною.

Грають сурми, лунає музика. Біля вікон юрбляться жінки, яких переслідують чорти з мечами та хтиві негідники. Жінки зображують переляк: ховаючись від нападників, закривають обличчя руками й демонстративно тремтять усім тілом. Мадемуазель де Р'є визирає з найвищого вікна й, затуливши рота долонею, кличе на допомогу. Така поза передбачає, що їй неможливо почути, але один із карликів мого брата підбігає з плакатом, де написано, що саме кричить мадемуазель.

З'являються вбрані в обладунки троянських воїнів рятівники на чолі з маршалами Франції. Шановний констебль Монморансі спотикається. Мій брат сміється — я прошу його замовкнути.

— Не можу втриматися,— відповідає він.— Смішно дивитися, як сімдесятирічний чоловік штурмує замок, навіть якщо він зроблений із шовку.

Хореографія дозволяє констеблю подолати карлика, після чого, захистивши свою честь, він повертається в тил до лицарів.

Лунають дзвони. Чорти в латах вистрибують з вежі, деякі з них тягнуть полонених. Загін очолює принц де Конде. Він вправно володіє мечем і, попри те, що його присутність серед демонів свідчить, що,

зрештою, він зазнає поразки, я все одно в захваті від його несамовитості.

Один за одним чорти падають, гротескно звиваючись під мечами троянських воїнів. Коли їх майже не лишається, шовкова вежа займається полум'ям, і в той час, як феєрверки осяюють небо, останній в'язень біжить обійняти рятівників.

Поряд зі мною Генріх гучно веселиться. Інші приєднуються до нього, і усі разом аплодують.

— Ходімо, Марго, Сен-Люк, час перейти до десерту,— мій брат хутко прямує вперед, не зважаючи, що його друг не йде слідом.

Я не маю жодного наміру бігти, наче дитина. Беру Шарлотту під руку. Тим часом пан де Карандас допомагає мадемуазель де Суссі підвестися.

— Принц де Конде чудово володіє мечем,— захоплено каже він.

— Так, але його меч не довший за той, що ви тримаєте у піхвах. Я добре відчула його там, де лежала,— відповідає Флері.

Ті, хто стоять неподалік, від душі сміються так само, як і пікардієць. Він уклоняється і надзвичайно галантно цілує руку мадемуазель. Мадемуазель де Суссі розквітає від задоволення, й обоє пліч-о-пліч ідуть геть.

— Флері дуже вродлива,— з легкою заздрістю у голосі каже Шарлотта.— Це золоте волосся... Така чарівна. Якщо вона не знайде заможного шанувальника під час наших найближчих подорожей, я буду здивована. Когось більш впливового, ніж пан де Карандас.

— Але ж він має гарне обличчя,— зауважую я. Під впливом фрейлін матері я почала звертати увагу на такі речі.

— Гарне обличчя — непоганий привід для флірту, але зі шлюбом це аж ніяк не пов'язано,— мовить герцо-

гиня де Невер, встаючи між нами та обіймаючи нас за плечі.— Запам'ятайте, дівчата: шлюб — це справа політики, грошей та родини. Приваблива зовнішність — для коханців,— відпустивши нас, вона зникає в сутінках.

Поки ми дивимося їй услід, до нас наближається Сен-Люк.

— Пані,— каже він, нахиливши голову.

Ми з Шарлоттою озираємось навкруги й усвідомлюємо, що він звертається до нас. Невже цього вечора з нами теж фліртуватимуть? Як мило! Якщо мадемуазель де Суссі може практикуватися з не надто шляхетним пікардійцем, чому б і мені не спробувати себе в цьому мистецтві із Сен-Люком? Він походить зі старовинної та шанованої норманської родини.

— Пане,— мої вії тріпочуть точнісінько як у мадемуазель де Суссі.— Ви складете нам компанію?

— Залюбки,— його голос тремтить, і я помічаю, що юнак трохи зашарівся, коли, уклонившись, він пропонує руку кожній з нас.

Шарлотта стискає мої пальці, а потім відпускає.

— Ідіть удвох.

Вона відходить, залишивши мене наодинці з Сен-Люком.

Я беру його під руку і відчуваю... що нічого не відчуваю. Невідомо, що саме я очікувала відчутти, але, безумовно, щось особливе, оскільки я часто спостерігала, як розширюються очі багатьох фрейлін, коли вони беруть чоловіка під руку.

Якийсь час ми мовчки гуляємо. У світлі смолоскипів я бачу, як рухається його кадик, коли Сен-Люк ковтає.

— Я з нетерпінням чекаю на пастораль за участю вашої високоності,— нарешті каже він.

Я знову згадую, як роздратовано відреагував мій кузен, почувши, що я декламуватиму вірші.

— З більшим нетерпінням, ніж чекаєте на зацукровані фрукти? — запитую я, даруючи йому — як я сподіваюсь — кокетливу усмішку й усім серцем бажаючи, аби на моїх щоках грали ямочки, як у мадемузель де Суссі.

— Авжеж! Хіба можна порівняти якийсь цукор із вашим солодким голосом? — Сен-Люк охоче приєднується до цієї гри. Ми — дворяни, які обмінюються компліментами. Я почуваюсь дуже поважною, дорослою особою.

— Дехто може. Уявляєте? — я приглушую голос до удаваного шепоту, експериментуючи з підняттям брів.— Дехто надає перевагу набитій горіхами кишені.

— Неможливо! — його спроба здаватися шокованим виглядає надто театральна, але я ціную зусилля.

Ми майже дісталися парадної їдальні. Генріх і Шарлотта чекають на нас, із задоволенням куштуючи солодощі. На величезному столі — сила-силенна всляких делікатесів, серед яких вирізняється фантастична, прикрашена золотою лускою риба з цукрової пудри, що височіє всередині кільця зі смолоскипів.

— Запевняю вас, принц Наваррський зізнався мені у цьому раніше,— я сумно хитаю головою з таким виглядом, наче на багато років старша за мого кузена.— Він планує втекти й сховатися, коли я виступатиму.

— Треба відлущувати його за такі слова.

— Ви зробите це? Поб'єте його заради мене? — я стискаю лікоть Сен-Люка вільною рукою. Я уявляю його вбраним у золоті обладунки, схожі на ті, які мали лицарі в сьогоднішній виставі... і мого кузена з рогами чорта.

— І кого ж там хоче побити Сен-Люк? — запитує Генріх, неквапливо підходячи. Він тримає солодкий млинець, який я не втрачаю нагоди спробувати.

— Принца Наваррського,— каже Сен-Люк — за те, що він образив вашу сестру.

— Оце так! Хотів би я на це подивитися, Сен-Люк. Може, наш кузен погано вбраний і має погані манери, але його виховали як справжнього воїна, він дуже вправний з мечем.

Навколо нас зібралось маленьке приємне товариство. Усі п'ють вино і слухають нашу розмову. Я хочу сказати щось дотепне, викликати сміх оточуючих.

— Не дозволяйте моєму брату змінити ваше рішення,— я повертаюсь до Сен-Люка й цілую його в щоку.— Адже меч принца Наваррського, поза сумнівом, значно коротший за той, що ви тримаєте у піхвах.

Мій жарт справляє бажаний ефект. Придворні схвально хихотять.

Раптом я відчуваю на плечі дотик чиеїсь руки. Це баронеса де Рец. Вона не сміється. Насправді вираз її обличчя дуже суворий.

— Ходімо,— каже вона.

Відвернувшись, вона протискається крізь натовп. Мені доводиться прискорити крок, аби не відставати. Коли ми дістаємося палацу, мені бракує повітря. Зупинившись, баронеса кидається в атаку.

— Мадемуазель Маргарито, я шокована чути від вас жарти про чоловічі статеві органи!

Я приголомшена. Я ж нічого не казала про Сен-Люка. Лише про його меч. Я хочу заперечити, але баронеса веде далі:

— Що подумає її величність?

Болюче запитання. Відтоді, як я приїхала, я отримувала від матері маленькі дорогоцінні знаки уваги. Звісно, я не маю бажання викликати її незадоволення.

— Що ви маєте на увазі? — запинаюсь я.— Я вела розмову так само, як і інші фрейліни її величності.

Цього вечора я чула, як мадемуазель де Суссі жартувала саме так. Вона *перша фрейліна* з однієї з найшляхетніших французьких родин. Чому ж мені не можна те, що їй дозволено?

Баронеса глибоко зітхає.

— Ви маєте поводитися пристойніше та стриманіше за Флері де Суссі. Ви можете проводити час у *товаристві* фрейлін її величності, але ви *не одна з них*. Розумієте різницю?

— Не розумію,— відповідаю я.— Я бачу, що поведінка фрейлін її величності відрізняється від правил етикету, яких ви з мадам навчили мене в Амбуазі. Але такі манери вважаються нормальними при дворі. Чому ж на мене ці норми не поширюються? — я роздратована несправедливістю ситуації.— Чому їм можна вбиратися в сукні без жахливого коміру з рюшами,— обурююсь я,— а мене змушують закриватися до самого підборіддя? Чому Рене де Р'є може безсоромно фліртувати з моїм братом, а я маю почуватися винною за те, що жартувала з його другом?

Баронеса мовчить, без тіні усмішки розглядаючи моє обличчя у тьмяному світлі.

— Ваша високосте, кожна фрейліна з королівської свити має певні обов'язки перед її величністю, зокрема обов'язок покірності. Якщо вони не служать королеві належним чином, можуть залишити двір. Якщо вони нехтують своїми обов'язками, їм накажуть повертатися додому. Я не маю права обговорювати особливі обов'язки деяких фрейлін її величності. І вам про це краще не думати. Ваш обов'язок перед королевою зовсім інший. Це обов'язок королівської доньки та доньки Франції. Він полягає в тому, щоб ураховувати інтереси вашого королівського роду, а коли настане час, узяти шлюб задля блага корони. Це було зрозуміло з моменту вашого народження. Від

такого обов'язку, дорученого вам за правом крові, не можна відмовитися. Проте ви можете схибити.

Моє нахабство миттєво зникає. На очі набігають сльози.

— Я не хочу схибити.

— Звісно, не хочете. І я цього не хочу,— вона кладе руку мені на плече.— Її величність поки що не розголошує, тож, мабуть, не слід вам казати, але мадам старішає. На думку її величності, час звільнити цю пані від її обов'язків і дати їй змогу насолоджуватися дозвіллям у винагороду за роки відданої служби. Коли ми вирушимо в ходу, мене призначають вашою *гувернанткою* замість мадам і офіційно доручать наглядати за вашою високістю.

Я різко вдихаю повітря. Не можу згадати часи, коли мадам не було поряд. Сльози, які кілька хвилин тому лише набігали на очі, вже струменять щокими.

Баронеса витягає з рукава хусточку й віддає мені.

— Призначення на цю посаду дуже тішить мене. Маю надію, що трохи згодом ви добре сприйматимете таку зміну. Ваша краса — подарунок від Бога, але, якщо ви прагнете бути не просто вродливою, а вишуканою, розумною й освіченою жінкою, муsite докласти зусиль, аби розвинути ваші найкращі риси й викоринити найменш бажані. Я намагатимусь допомогти вам, і, сподіваюсь, одного дня ви затьмарите всіх фрейлін її величності. Станете предметом найпалкішого захоплення при дворі.

Змахнувши останню сльозу, я усміхаюсь. Мені лестить, що жінка, яку часто називають «десятою музою», вважає мене здатною на такі досягнення. Віднині я маю намір поводитися згідно з указівками баронеси де Рец.